

APUNTS PER A UN DEBAT VITAL

LUCINIO GONZÁLEZ SABATÉ

El nostre planeta és un sistema tancat respecte als materials que tenim al nostre abast. Afortunadament rebem energia del sol i, d'altra banda, irradiem energia calorífica cap l'espai exterior. Es creu que fa molts milions d'anys alguns éssers vius, algues i plantes, van desenvolupar la capacitat de fixar aquesta energia en les seves cèl·lules. Enterrades per la dinàmica dels processos geològics de l'escorça terrestre, grans quantitats de les seves restes van quedar sotmeses a altes pressions i es van transformar en un líquid fosc i viscos emmagatzemat en grans bosses tancades per roca impermeable i aigua a desenes de metres de profunditat. Durant milions d'anys es van acumular sota terra grans dipòsits d'energia en forma líquida, que la civilització actual consumirà en aproximadament un parell de segles.

Des que a mitjan segle XIX es va començar a extreure intensivament el petroli, l'economia mundial, mesurada com a producte interior brut —el famós PIB—, no ha parat de créixer. Evidentment no ha crescut per a tothom de la mateixa manera. Es pot observar com les corbes de consum de petroli, de creixement del PIB i de la població mundial segueixen la mateixa evolució de manera associada. El petroli s'ha convertit en la principal font d'energia de la societat dels països desenvolupats, per a la seva indústria, per al transport i per a la vida domèstica dels afortunats que durant molts anys, especialment en la segona meitat del segle XX, n'hem gaudit gairebé com si fos regalada. També és la font d'un nombre molt gran de béns de consum diari que ens faciliten la vida: teixits sintètics, plàstics o medicaments, per exemple.

Però el petroli té dos problemes associats: contamina i s'acaba. Hi ha una contaminació local d'efectes greus i mediàtics, com la produïda per un vessament de cru associat al seu transport. Però n'hi ha una de més subtil i global que es produeix quan el cremem, i l'estem cremant constantment. Aquesta combustió acaba en diòxid de carboni, un gas estable que s'acumula a l'atmosfera i que fa que no es pugui refredar la superfície terrestre a la velocitat necessària per mantenir el delicat equilibri de la biosfera. D'altra banda, a mitjan segle passat, ja van sonar les primeres veus que deien que les reserves

eren limitades. És probable que ja hàgim consumit més de la meitat del que teníem accessible. Això els experts en diuen el *peak oil*. Si no és així, tard o d'hora ho serà, tal com també passarà amb altres matèries primeres. Aleshores començarà un alentiment del creixement del PIB mundial, que no es produirà de manera uniforme. La població possiblement continuarà augmentant, fins que la reducció dels recursos per càpita en freni el creixement.

Pot ser que ens estiguem acostant lentament a un moment crític de la història de la nostra civilització, un moment d'aquells que ens projecten cap al futur com ho han fet pocs, com ho van fer el domini del foc, el naixement dels conreus, el descobriment de la roda, de l'escriptura o de la màquina de vapor. Necessitarem substituïts per a les matèries primeres derivades del petroli, i al mateix temps i més críticament un nou sistema energètic per a la nostra societat, que inclogui la generació, la distribució i el consum. El problema rau en el fet que no sabem reconèixer aquest moment crític fins que hagi passat l'oportunitat i aleshores serà tard. Per tant, cal posar fil a l'agulla.

L'actual sistema econòmic mundial és com un gran tauler del *Monopoly*, un joc interessant mentre els jugadors tenen expectatives, però que a mesura que es van quedant sense recursos són exclosos del joc, marxen de la taula i se'n van a fer petar la xerrada en un racó; el guanyador va acumulant propietats però acaba

la partida en la soledat del que ho té tot però ningú amb qui compartir-ho. El sistema ha entrat en una fase gairebé monopolista en la qual, després d'unes dècades d'expectatives, unes poques grans corporacions empresarials controlen els mercats i imposen polítiques de manera que cada vegada són més els exclosos. És el moment de la xerrada en el racó mentre el guanyador s'afanya a acabar la partida, transvasant el mateix patró de la crisi d'una zona a l'altra del planeta. És el moment de potenciar allò local, de generar l'energia, de conrear els aliments de manera local, de crear comunitat local. No és tornar als orígens, però potser caldrà recordar-los. El monopoli pertany a uns pocs, és global, com també ho són algunes de les infraestructures de comunicacions, els mercats financers i la pobresa. Però les persones som locals, i per tant hem de crear un nou joc en què els del racó tinguin noves expectatives.

Malgrat que en els últims temps determinades pèrdues empresarials privades s'han convertit en deute públic per càpita i han fet augmentar les desigualtats socials en presumpte benefici dels que guanyen la partida, aquesta crisi financera que ens ofega pot ser una oportunitat per accelerar el desenvolupament del nou sistema social i econòmic que ens caldrà. Exemples com el cas d'Islàndia podrien ser un prototipus a estudiar, perquè, si bé el futur afortunadament no es pot predir, sí que es pot construir.